

Un rudiment de teatre valencià del segle XVIII

RICARD BLASCO

Entre els manuscrits arxivats a la Biblioteca Universitària de València, procedents de la llibreria dels Caputxins, n'hi ha mitja dotzena del Setcents força interessants, que formen una petita col·lecció homogènia. Foren catalogats en 1913 per Gutiérrez del Caño¹ i no són, per tant, absolutament desconeguts. Tanmateix, no sé que hagen estat estudiats. Els ells es refereixen a un mateix assumpte: el desterrament del Corregidor Pineda en 1735 i la presó o destitució de les autoritats implicades en els seus abusos. Un esdeveniment prou notable, a escala local. Tant, que excità la vena d'uns incògnits versificadors, que es feren intèrprets de la indignació popular. Un romanç, dues dècimes, una glosa de peu trencat, un raonament i un entremès són les composicions que el caputxí copista traslladà al seu patracol. És tot quant es va produir en l'avinentesa, o n'hi hagué més? No ho sabem. Allò que es conserva, però, ja és un bon indicatiu de la repercussió diguem-ne literària que tingué l'insòlit —i, sense dubte, desitjat— bandeig de les màximes autoritats.

El primer interès que susciten aquests papers, doncs, és la seva condició de testimoniatge polític-social. Encara, però en tenen un altre. Gairebé totes aqueixes peces estan escrites en la nostra llengua; només l'entremès està redactat en castellà. Després de la Nova Planta, l'abandó del català pels escriptors valencians era quasi total, i la desproporció sorprèn una mica. La represa dels anònims versaires és ben significativa. Amb tota certesa, degué obeir que el renou públic per la defenestració de l'Intendent fou tan gran que exigia escriure per al poble en la llengua del poble. És una reacció que no ha fallat mai al País Valencià: com més pregona és la marejada popular, més necessari es revela el nostre idioma; i com més a fons hom vol arribar a l'ànima del poble, més forçós resulta parlar-li en la llengua pròpia. El mecanisme no ha estat ignorat pel Poder, sobretot des que s'han perfeccionat les tècniques de la propaganda tan subtilment als nostres dies. No podem descartar, per tant, que amb aquestes composicions no ens trobem davant d'una maniobra d'opinió dirigida i que no siguin un precedent de maniobres semblants, ben actuals.

1. MARCELINO GUTIÉRREZ DEL CAÑO: «Catálogo de los manuscritos existentes en la biblioteca Universitaria de Valencia», València, 1913; núms. 1810, 1816, i 1915.

Deixaré el tema per a un altre moment, per no allunyar-me de l'objecte de les notes presents.

Ja he dit dessus que no em consta que d'aquests manuscrits se n'hagen estudiat fins ara. No els he vists alludits com a mostra de la poesia popular valenciana de caire polític. No em consta tampoc que se n'haja valorat la seva significació social de represa idiomàtica. Inicialment, ja pagaria la pena analitzar tots dos aspectes. Si no fos que n'hi ha un altre més, que crec que els supera en interès: un dels cinc textos vernacles de la petita col·lecció ultrapassa l'estricta límit de la sàtira política versificada comú als altres quatre, per insertar-se en el més ample marc de la sàtira política *escenificada*. Parem esment i subratlem-ho: ací tenim una de les escasses manifestacions *dramàtiques* del Set-cents valencià en la llengua pròpia; un precedent —tan rudimentari com es vulgui— dels sainets de la centúria següent; i, a l'ensem, una supervivència de possibles models anteriors, avui ignorats.

El text en qüestió és el que porta per títol original:

«Raonament que tingueren dos llauradors de el / Poble de Vinaleza pues avent vengut à esta / Ciutat àveure la proeso del Sr. Sent Vincent / Ferrer; els Causà gran novetat, el no beure anar / en ella al Intendent, y se arrimaren a unes pedres / de la Obra de la Congregació, a parlar de espay / sobre lo que seria allo.»

Ocupa quinze pàgines, de vint-i-tres a vint-i-cinc ratlles. Degudament regularitzada l'ortografia, es publica a continuació. Per informar el lector, diré que el Corregidor Francisco Salvador de Pineda havia pres possessió del càrrec el 20 de novembre de 1727. Durant els vuit anys que manà, cometé els abusos que indica el «Raonament», a més d'altres referits en la resta dels papers de la col·lecció. Tingué com a còmplices José Pérez Messia i Blas Jover Alcaraz, que foren *Alcaldes mayores*; l'últim ho era des de 1716 i passà a ser *Alcalde del Crimen* en 1733, sent substituït en el primitiu càrrec per l'advocat dels *Reales Consejos* Agustín de Valdemoches Muñoz. Els quatre foren condemnats al desterrament. Un altre còmplice, Agustín de Oloriz, fou empresonat. Entre les acusacions que se'ls feren ressortien l'especulació amb el blat, la illegal percepció de tributs per la caça i les fires, l'arbitrària exempció de quintes, el desflorament de donzelles i la tolerància de setze cases públiques de joc.² S'encarregà de

2. V. la «Representación a S.M. sobre los abusos autorizados por la autoridad militar de Valencia», redactada en Morvedre i la Vila-Reial el 20 de juliol de 1734 pel llicenciat Lluís CORTÉS CANTOS i copiada també en un dels volums de manuscrits de la llibreria dels Caputxins conservats a la Biblioteca Universitària de València (sign.: M/668). Diré que la pista d'aquests papers em fou donada per Josefina Alberola de Cucó.

castigar-los el nou Corregidor, Marquès del Risco. Les sentències es van executar, respectivament, el 28 de març i el 3 d'abril de 1735. Com que la processó vicentina es celebra en aquest darrer mes, bé es veu que la data de composició del «Raonament» és estrictament contemporània dels fets.

Com apreciarà el lector, fins al vers 190 el text es desenvolupa seguint les normes clàssiques dels «*colloquis*», en forma de relació dialogada de dos personatges. En aqueix punt, hi ha una acotació escènica i hi intervé un tercer personatge, produint-se un pas de comèdia. Noves acotacions escèniques (v. 245 i v. 249) introdueixen un recurs tradicional: les garrotades. És el clímax del «Raonament». L'autor n'era conscient, de com les garrotades complaurien el seu públic: pegant Jacint a l'Agutzil Alguerera com si pegués al mateix don Blai; justament allò que el públic hauria volgut fer per si mateix. Una vegada transposada a escena l'ànima popular de venjança —ànima venjativa que, a més a més, s'expressava en la pròpia llengua del poble i amb els seus propis matisos dialèctics, o sigui que n'era una veritable catarsi—, trobem una nova acotació escènica (v. 270) fent entrar en acció uns comparses, els quals no tenen diàleg escrit encara que podem imaginar que, òbviament, hi pronunciarien frases *ad libitum*. A partir del vers 280 el «Raonament» reprèn el seu to colloquial. La construcció no pot ser més primària ni l'argument més lineal. Tanmateix, la seva estructura és absolutament teatral, tant per les acotacions d'escena —infreqüents del tot en els «*colloquis*»—, com per la dinàmica del moviment, la participació de comparses i la necessitat d'un mínim *atrezzo* —les pistoles, els garrots—, facilitant la representació que no calgués un decorat precís.

Fou representat, el «Raonament que tingueren dos llauradors del poble de Vinalesa»? El patracol del caputxí no en diu res, però no es pot negar que està escrit pensant en un públic i en uns «actors». Resulta, a més a més, simptomàtic que, entre els manuscrits de la col·lecció de què parlo, hi haja una altra peça teatral referida al mateix tema, redactada en castellà i titulada:

«Entremés. Personas que hablan en él son: el Intendente, Don Blas Jover, Flores, Alguer, el Marqués del Risco, Escribano y Soldados».³

L'extensió és menor (nou fulls, a vint-i-sis ratlles), però amb intervenció de més personatges, com si l'autor fos conscient que disposava d'un planter d'actors més ample per a representar en castellà que en català. Qui foren aquests actors, no ho sabem tampoc, si bé podem inferir que devien

3. N.º 907 de GUTIÉRREZ DEL CAÑO.

ser els de la companyia d'un tal Melo, alludit en un romanç recollit pel caputxí copista en la seva collecció i que deu ser la segona part del «Raonament» que en aquest s'anuncia (v. 415); aqueix comediant fou una altra víctima de l'Intendent:

«I molt bé ho donà a conèixer
quan a Melo, el comediant,
li donà aquella sentència
a Pilatos imitant.
Puix perquè *este* es resistia
no volent representar
la comèdia d'Alarcon,
estigué a punt d'assotar.»⁴

L'incident està referit també per Lluís Cortés i Cantos dins la seva «*Representación*» i per ell sabem que es tractava de «*cierta comedia de Simon Alarcon que entonces llevaba San Benito*». Res s'hi oposa, doncs, a pensar que o bé Melo i els seus companys podien indistintament representar en un o altre idioma, o bé existien «*colloquiers*» aptes per actuar d'actors en la representació del «Raonament». El qual, com l'«*Entremès*», degué escriure-se a instàncies del Marquès del Risco, o potser d'alguna autoritat subalterna, als qui importaria que la justícia que venien de fer en nom del Rei arribés al més aviat possible a coneixement dels valencians, incloent els habitants de l'Horta o d'altres comarques més llunyanes. El teatre, encara que rudimentari, n'era un vehicle ràpid, l'eficàcia del qual no cal ponderar. Aquesta suposició en comporta una altra: fou un mateix l'autor del «Raonament» i el de l'«*Entremès*»? He dit dessús que la petita collecció de manuscrits de què parlo era obra d'uns anònims versificadors. No veig inconvenient, però, per a pensar que tots ells no han pogut estar escrits per una sola mà.

Finalment, recordaré que, ara fa poc, Joan Fuster ha publicat uns «*Plantejaments històrics del teatre valencià*».⁵ Sense la pretensió d'actuar com a historiador de la nostra literatura teatral, sinó d'historiar les peripecies de la llengua, Fuster ha remogut la problemàtica de la tradició dramàtica al País Valencià. Del seu extens treball, retindré especialment que ha tornat a posar de relleu la manca de notícies relatives al teatre valencià del segle XVIII, intentant rastrejar-hi si hi hagué, escrita o representada en català, alguna cosa més que un «*Entremès de la sogra i la*

4. És el romanç que comença «*Bé pots, Ciutat de València...*», versos 33-39; núm. 1816 de GUTIÉRREZ DEL CAÑO.

5. «*Els Marges*», n.º 5, Barcelona, octubre de 1975; pàgs. 11-63.

nora» (1754), anònim, i la «*Cbunta Secreta*» (1788?) de Carles León. Fuster arriba a la conclusió que, al llarg de la centúria, hi degué haver una «*veta subterrània*» de teatre dialectal. El «*Raonament*» que publico ve a confirmar la seva hipòtesi. I, a més, recula en una vintena d'anys la primera data aduïble.⁶

Una altra hipòtesi de treball, ben suggestiva, hi exposa Fuster, al seu assaig. Sabem que durant els anys de la Decadència, als segles obscurs en què la nostra llengua perdé posicions literàries davant l'expansió del castellà com a llengua de cultura de les classes dirigents, i mentre es consolidava la diglòssia de la societat valenciana, es produïren manifestacions marginades d'una sub-literatura («*colloquis*», «*raonaments*») apta per al consum de la grossa massa analfabeta que era aleshores el nostre poble. Una considerable producció a la qual poca o cap atenció se li ha donat fins ara. Fuster subratlla que, en les mostres que ens han pervingut impreses, hi trobem rastres d'unes possibilitats de representació «*dramàtica*», particularment afavorida per la seva forma dialogada i la versificació asonant en versos curts de set o vuit síl·labes. I es pregunta si no fóra possible recercar-les, trobar-les, identificar-les. Puc dir que he llegit un crescut feix de «*colloquis*», força interessants des del punt de vista de la crítica política o del pre-periodisme i encara no he trobat més peça que continga un definit moviment teatral que el «*Raonament*» que publico. D'altres hi ha que suposen una possibilitat de recitació pública, però sense apuntar l'acció de forma tan clara com el text que presento. És clar que no he esgotat, ni de lluny, el repertori. És probable que en alguna col·lecció de «*vària*» amagada en les biblioteques jeguin manuscrits o impresos avui ignorats. La hipòtesi formulada per Fuster no és, per ço, menys vàlida. El «*Raonament que tingueren dos llauradors del poble de*

6. Que és, segons Fuster, la de 1754, atribuïble a l'«*Entremès de la sogra i la nota*». Però Fuster es refia de RIBELLES COMIN («*Bibliografia de la llengua valenciana*», Madrid, 1939, t. III, pàg. 288) i jo haig de dir que trobo ben suspecta l'atribució. Ribelles copia una cita d'Eduard GENOVÉS I OLMOS («*Catàlech descriptiu de les obres impreses en llengua valenciana*», València, 1911, t. II, pàg. 34), però l'exemplar descrit no té any d'impressió. Tot i que Ribelles deia que el llibreter Antoni Palau en posseïa un, no sembla haver-lo vist. Jo he trobat, a la Biblioteca de Catalunya i a la de l'Institut del Teatre de Barcelona, dos exemplars d'una mateixa edició, conformes en tot a la descripció dels esmentats bibliògrafs, però... compostos amb tipus del primer terç del Vuitcents. Existí una edició del XVIII? Ho dubte Joan CASTELL I ALTIRRIBA («*Materials relatius al teatre català profà dels segles XVIII i XIX*», «*Estudios Escénicos*», n.º 19, abril 1975) esmenta un «*Pas de la sogra i la nora*», molt semblant a l'«*Entremès*» i datat l'any 1837. És ben possible que l'un o l'altre siguin refosa o recreació de l'homònim. I, tanmateix, la perplexitat s'hi acreu quan sabem que entre 1784 i 1790 hom representava a Madrid, per la companyia de Martínez «*La suegra y la nuera*» (GUTIÉRREZ DEL CAÑO, *loc. cit.*, n.º 729). El tema, evidentment, és tradicional i podria ser que malgrat tot l'«*Entremès*» valencià s'haja representat al Setcents, qui sap si adaptant-lo d'un text castellà.

Vinalesa» demostra que no anava equivocada, i deu esperar les recerques, amb l'esperança de trobar-ne noves pistes que acrediten l'existència d'un teatre valencià modest, rudimentari, subsistent com a «veta subterrània», que hem de fer aflorar.

Raonament que tingueren dos llauradors del poble de Vinalesa puix havent vingut a esta Ciutat a veure la processó del senyor Sant Vicent Ferrer els causà gran novetat el no veure anar en ella l'Intendent i s'hi arrimaren a unes pedres de l'obra de la Congregació a parlar d'espai sobre lo que seria allò

LLUC: No em diràs, *Jacinto* amic,
quina alegria tan gran
hi ha *estos* dies per València
que de goig saltant estan?
5 I encara més: he advertit
que si tu ho vas reparant
els notaris i els *corxetes*
pareix que van afrontats.
Tres dies ha que em passege
10 per València sens parar
i no es veu per espitllera
un *corxet* en la ciutat;
i lo que més m'atordix:
que en la processó no ha anat
15 aquell panxota de Cocos
que duia la vara en alt;
sols anava un homenet
ab lo seu collet girat,
ab la garnatxa de jutge
20 i lo rosari en la mà.

JACINT: Ai, ignorància més grossa!
Tres dies en la ciutat
i no saps donar raó
lo que en ella està passant?
25 Al dia i mig que era en ella
sabí tantes novetats
que per a tota ma vida
tinc notícies que contar.
L'alegria que tots tenen
ab gran fonament ho estan
30 puix tenen ara esperances
de què els creixeran lo pà,

sense moltes altres coses
que al present estan passant
35 que són dignes de saber-se
per a contar als Jurats
de nostre poble i voràs
què de gràcies nos daran;
les nostres cases plenetes
40 sempre de gent estaran
esperant contem notícies
de les que ací estan passant.

LLUC: *Jacinto*, conta'm notícies,
no em faces desesperar,
45 conta-les a poc a poc
i les aniré devorant.

JACINT: Lluc, posa un poc de *cuidado*
i t'aniré relatant
les notícies que en València
50 *estos* dies m'han contat.
Has de saber com València
estava plena de gats,
amb unes ungles tan llargues
que tiraven onze pams;
55 puix al pobret que agafaven
el deixaven tremolant,
per molts diners que tinguera
ab ses unglotes tan grans
no paraven *hasta* que
60 li treien tota la sang.

LLUC: Si onze tiren les ungles,
les mans quants ne tiraran?
Sis pells seran menester
per a un parellet de guants.

JACINT: 65 Jo no te dic que les ungles
elles tiren onze pams,
sinó que eren tan grans lladres
que sempre estaven robant.

LLUC:

70 Captelleu! *Què hato* de corbs
s'hi havien així ajuntat!
Digues qui són els *lagartos*
que mullaven en lo plat.

JACINT:

L'u, era l'Intendent.
que ab excuses dels soldats
75 robava dins de sa casa
sense haver qui lo hi privàs;
tenia forment podrit
que poc ha havia comprat
i part d'ell a la Ribera
80 a despatxar-lo portà;
el capsot lo comprà a sis
i a deu se'l feia pagar;
però ara sense forment
i sens diners s'ha quedat
85 perquè lo Marquès del Risco
orde expressa li ha donat
al Governador d'Alzira
que el diner vaja cobrant
i que en ses mans se'ls entregue
90 per a poder-li ajustar
la *golilla* a aquell gambaire
que aixina estava robant.

LLUC:

Eixe és aquell panxota
que duia la vara en alt
95 ab la perruca de Judes
i la cara de jagant?

JACINT:

Sí.

LLUC:

Ai, lo cara de Pilatos,
com estava endimoniàt!
100 No de bades féu la casa
ab tant de balcó. Sagrat!
Captelleu! Si l'espremeren,
com se correria sang!
Lo que a mi m'espanta molt
105 com en fum no s'ha tornat.

- JACINT: D'això t'espantes tu?
I si puix jo te contàs
lo que passava en València,
Lluc, t'havies d'esglaiar.
- LLUC: ¹¹⁰ Puix que encara feia més
lo cara de renegat?
- JACINT: Si tot lo que *este* feia
jo ho haguera de contar,
encara en setmana i mitja
¹¹⁵ no ho podia relatar.
- LLUC: Puix deixa't estar a *este*
i passa als de més avant.
- JACINT: L'altre, era aquell Jutge
que li deien sò Don Blai,
¹²⁰ Assessor de la Intendència,
buida bosses afamat;
este, vivia d'astúcia,
però poc li ha aprofitat,
que ha vingut una riuada
¹²⁵ i a Daimús se l'ha emportat.
- LLUC: Puix digues quina és l'astúcia
que tenia el malfatà.
- JACINT: Si no em deixes eixir d'un,
com a l'altre hem de passar?
- LLUC: ¹³⁰ Lo que m'estic *derretint*
de no saber-ho tot ja!
- JACINT: Has de saber com est home
anava *agasajant*
a tots els marquesos, *condes*,
¹³⁵ i altres persones reials,
fent-los eixir algun pres
i traent-los un soldat,
però després los pobrets

140 ho venien a pagar
i per això els Regidors
han posat un memorial
dient que era un bon Jutge
i aquietava la Ciutat.
145 Però el Rei que els va oir
la resposta los tornà
dient que era bon ministre
per a lladre, *acrisolat*.

LLUC:

150 Captelleu! I *què* resposta
de *punyo* se la hi jugà.
Quien tal haze que tal pague.
Com els fan als sentenciats.

JACINT:

Què et pareix? Que per allí
deixa que vagen cridant
155 a que facen testimonis
i voràs com van contant
molt més de lo que ara es diu
i el Rei ho està ignorant.
Deixa que ell sàpiga tot
160 lo que ara està amagat
i oiràs *estos* heretges
a on aniran a parar.

LLUC:

Ja que nunca s'acostaren
cent llegües de la Ciutat,
165 perquè hòmens que servien
per acurtar-nos lo pà
sols tenen mereiximent
de què els porten a llaurar.

JACINT:

Lluc, lo que jo t'assegure:
170 que no els veges passejar
més en cotxe per València,
ni per fora la Ciutat.
En capa d'*este* guilopo
se feien moltes maldats
175 perquè *este* els encobria
i anaven a la meitat.

Als platers donava corda
per a tindre'ls embregats.
Feia eixir a *bigotillos*
180 a registrar als feriants,
els posava a pic de perdre'ls
a la una i a l'altra part
per a treure'ls els diners
d'aqueixa conformitat,
185 i per això lo Collegi
al Risco va nomenar
per son Jutge protector
i bé de tots sos germans.

LLUC: Per lleu i *què* samugada
190 que mereixia en lo cap.

*(Estant en esta conversació se n'adonaren
que ALGUER lo Agutzil els estava escoltant i
prosseguien d'esta forma):*

ELS DOS: Senyor, vosté, *què* fa allí,
que nos està escoltant?
Vol vosté que a puntapeus
el faça passar avant?

ALGUER: 195 Molt bé conec a vostés.
Deixen que vinga Don Blai
i voran com en la Torre
als dos he de fer ficar.

JACINT: Lluc, tu saps qui és *este*?
200 El alcavot de Don Blai,
el que dien en lo poble
que se'n dugué Satanàs.

LLUC: Home, *què* dius? *Este* és
205 el que, plegades les mans,
toparen després darrere
de la porta del terrat.

ALGUER: Ah, senyors cavallers,

- oïxquen-me a mi un instant
 210 i voran quant al contrari
 és lo que els han informat.
- JACINT: Lleve's vosté ara d'ahí,
 que vosté és apassionat
 i no parla per raó
 215 sinó perquè es veu tacat.
- LLUC: Però vosté ha de dir,
 entre els tres, la veritat;
 sinó, no ens conta mentires;
 escomence a relatar.
- JACINT: 220 Lluc, tu et penses que *este* home
 és un de l'apostolat?
 Està't puix en l'advertència
 de què és un gran guilopàs.
- ALGUER: Seré tan home de bé
 225 com lo hi haja en la Ciutat
 i refrene's eixa llengua
 ans que me'n vaja apurant.
- JACINT: La plaça de Sant *Domingo*
 és *espaciosa* i ben gran.
 230 Allí van els que s'enfaden
 a pegar-se ab un cantal.
- ALGUER: Vosté pareix molt llengut.
 Venga ací si a cas té mans
 i vorà com eixa llengua
 235 se la hi tinc jo d'arrençar.
- JACINT: Ven, guilopo, i no m'enfades,
 que si em fas pegar un pas
 et pegaré més trompades
 que un rossí podrà portar.
- ALGUER: 240 A qui diu vosté guilopo?
 Mire, si trac lo punyal

el cosiré a punyalades
hasta que es canse la mà.

JACINT: Segueixca'm d'ací *hasta* el mur.

ALGUER: ²⁴⁵ Passe vosté puix davant.

(*Se'n van al mur els dos i LLUC es queda guardant la roba de JACINT.*)

JACINT: Ja estem els dos ací a soles.
Vegem qui té ara mans.

ALGUER: Ara vorem qui té llengua.
Traga ací armes iguals.

(*Trau JACINT un bastó i ALGUER trau dues pistoles i JACINT comença a bastonades ab ALGUER i este dispara les pistoles, que sols ix-queren de fogó.*)

ALGUER: ²⁵⁰ Home, tostemps no coneix
lo ministre de Don Blai?
Deixe'm estar la perruca
que bon diner m'ha costat.

JACINT: ²⁵⁵ Ara per Déu ja no passen
los ministres de Don Blai
i si no vés a que et lleve
els *palos* que t'he donat.

ALGUER: Home, per amor de Déu,
que estic ja descostellat!
²⁶⁰ No em pegue més bastonades,
que perdó vull demanar:
els dos peus li besaré.
Ai, que ja m'ha obert lo cap!
Home, aplaque eixe furor,
²⁶⁵ no m'acabe de matar,
que estic en pecat mortal
i a l'infern aniré a parar.

JACINT: Per lleu, ara pagaràs
lo que tu m'has fet rabiar,
270 i el diable que t'emporte.
A mi, què se'm pot donar?

ALGUER: Perdó, perdó li demane,
ai, ai, que vaig acabant.

JACINT: Puix jo ara escomence.
275 Déixa'm un poc descansar
No volies tu el meu cos
a punyalades passar?
Puix ara lo meu bastó
tot això ho remediàrà.

(A este temps venien uns hòmens per lo mur i veent que tot estava fet un ecce homo li digueren al llaurador que s'hi apiadés i JACINT se'l deixà ab aquells hòmens i se'n anà a buscar el seu company.)

LLUC: 280 Què t'has fet, amic Jacinto,
que tant de temps has tardat?
Que heu entrat en la taverna?

JACINT: No et pareix! Que em convenia
a mi la seua amiatat?
285 Lo bastó que se n'ha endut
nos ha fet quedar en pau,
puix té les costelles buides
i tot lo cap foradat.

LLUC: Jacinto, jo allí he fet falta.
290 perquè m'haguera apiadat.

JACINT: Lo que estic *arrepentit*
que per son peu se n'ha anat.

LLUC: Ara sí que pot dir ell
que és ministre de Don Blai.

JACINT: 295 Lluc, tu vols que ara passe
tot lo demés en avant?
Perquè ara estic content
de lo bé que l'he calfat.

LLUC: 300 Puix home, despatxa *presto*
que la nit es va acostant,
la nostra casa està lluny,
després aplegarem tard.

JACINT: 395 Dels demés que ara queden
sols te vindré a contar
així per damunt damunt;
hasta la segona part,
que posaré per extens
lo bé que han governat.
A *estos* dos se'ls agregà
400 un Oloris escrivà.
Este, furtava per tots
i anaven a la meitat.
L'un s'excusa en l'Intendent
i l'Intendent en Don Blai;
405 tres feien una gavella
per a poder bé robar.
Onze tratges de persiana
en la caixa li han trobat.
Si lo Majoral té açò,
410 els Clavaris, què tindran?
Molt més tenia que dir
dels *Alcaldillos* bergants.
Per ser tard, ho deixaré
per a la segona part.

LLUC: 415 Puix i tu quan has de fer
aquesta segona part?

JACINT: En caure una columna
que ja està tremolant.
Jo me'n vaig ara mateix
420 a casa d'aquell Jurat
que anava en la processó

i gràcies li vull donar.
 I si tu em dones llicència
 els dos nos podem anar,
 425 que jo li vull oferir
 una taulada de naps
 que tinc allà en l'alqueria,
 puix no tinc més que donar.
 Tres càrregues de melons
 430 dels d'Alger i de tot l'any
 li portaré de ma casa
 perquè és bon cristià.
 I així Déu nos mantinga
 este, que tenim bastant
 435 per a que pugam fer bé
 a tota esta Ciutat.

N.º 15. RICARDO DOMÍNGUEZ. *Contribución a la historia de Valle-Inclán*.

JOSE MARÍA RODRÍGUEZ MÉNDEZ. *Apunte de reseña teatral*

Estrenas en el Teatro Real, de Barcelona, 1. Septiembre-diciembre de 1865.

E. E. RAMÓN VÍGUEL. *Esbozo biográfico*.

ÁNGEL CARMONA. *Ramón Víguel, o una víctima del Neoclassicismo*.

RAMÓN VÍGUEL. *Artes del Mar Caribe*.

N.º 16. JOAN ANTONIO HERRIGÓN. *Valle Inclán y el Teatro de la Escuela Nueva*.

JOSEF MARIA SURET I JORDAN. *Què es fan, dels actors nous?*

JOAN PUIG. *Les arrels del teatre de Joan Brugué (amb un annex que conté dos textos inèdits de Joan Brugué: *Artes del Mar*, I, *Artes del Mar*, II, *Taller d'actors* i *Societat*)*.

JOAN COCA. *Six notes*.